

ΕΙΚΟΝΕΣ από το 1991

Και ο πόλεμος εισέβαλε στη ζωή μας... Βαλλιστικοί πυράνθοι Σκαντ και αντιβαλλιστικοί Πάτριος έπεσαν από τις μικρές οθόνες στα σαλόνια μας και άλλοι ανεξαιρέτως ζήσαμε τη φρίκη ενός πολέμου που διεξάγονταν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Στο πρόσωπο του Σαντάμ Χουσεΐν, η διεθνής νομιμότητα καταπολεμούσε την εναέρια κωπηλασία του «κακού» και θριαμβευτικά την συνέντευξη. Ο πόλεμος όμως του θανάτου δεν έσβησε μπροστά στον θρίαμβο - είτε αφορούσε σε συμμαχικούς στρατιώτες που έπεσαν από «φιλικά πυρά» είτε αφορούσε σε αμάχους και παιδιά που χάθηκαν στις βομβιστικές «χειρουργικές επεμβάσεις»...

Και ο πόλεμος έληξε αποκαθιώνοντας τη νόμιμη κυβέρνηση του Κουβέιτ και αφήνοντας τις πετρελαιοπηγές του να φλέγονται απειλώντας με μια μείζονα οικολογική καταστροφή. Η καταστροφή δεν επήλθε, αλλά η νέα παγκόσμια τάξη του προέδρου Μπους προέβλεπε διάσπαση ως έννοιες και εφαρμογή: ο Σαντάμ Χουσεΐν εξακολουθεί να διοικεί τη χώρα του και το οπλοστάσιό που του έχει απομείνει

Τη χρονιά που άλλαξε ο χάρτης του κόσμου

ΑΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ κινείται με άλματα, το 1991 θα πρέπει να ενώσει πραγματικά στο στοιχείο της. Τα ελίθια «ραγδαία» και «ιλιγγιώδη» δεν αρκούν πια για να προσδιορίσουν την ταχύτητα των αλλαγών, και οι παρατηρητές κλονούνται να χάσουν την αίσθηση του μέτρου. Αν το 1989 ήταν η χρονιά που άλλαξε τις ιδεολογίες και το πολιτικό σκηνικό του πλανήτη, το 1991 ήταν η χρονιά που άλλαξε τους χάρτες, ενώ - ταυτόχρονα - ενίσχυσε την αντίληψη ότι τα μεγάλα προβλήματα του κόσμου, μεταξύ αυτών και τα πολιτικά, είναι οικουμενικά.

Αυτό έδειξε, μεταξύ άλλων, και ο πόλεμος στον Κόλπο. Με την πρωτοφανή επέμβαση της παντοδύναμης τηλεοπτικής εικόνας, οι κάτοικοι της Γης παρακολούθησαν μια ένοπλη σύρραξη ανάμεσα στον Σαντάμ Χουσεΐν, από τη μια πλευρά, και τους εκπροσώπους της διεθνούς νομιμότητας, από την άλλη. Πίσω από τη μοναδική εναρμονισμένη υπερδύναμη, τις Ηνωμένες Πολιτείες, και υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, ο κόσμος συσπειρώθηκε για να καταπολεμήσει το «κακό», όπως τώρα το εννοεί, στο πρόσωπο ενός ολοκληρωτικού, αδιότακτου και ιμπεριαλιστή ηγέτη.

Ο οικουμενικός χαρακτήρας του πολέμου στον Κόλπο δεν περιορίζεται στη στρατιωτική συντριβή του Ιράκ, επεκτείνεται και στα παρεπόμενά της: την τεράστια οικολογική καταστροφή με την οποία απειλούνται οι καιόμενες πετρελαιοπηγές του Κουβέιτ και η οποία - ευτυχώς - δεν συνέβη. Τέλος, η νέα διάσταση που πήραν οι αμερικανο-αραβικές σχέσεις μετά τον πόλεμο επέτρεψε να γίνει πραγματικότητα η συνδιάσπαση για το μεσανατολικό πρόβλημα, ένα από τα πιο αιματηρά και δύσκολα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης. Το 1991 δεν αξιόθηκε όμως να δει Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους σε διμερείς διαπραγματεύσεις, αφήνοντας έτσι πολλά ανοικτά ερωτηματικά γύρω από την αποτελεσματικότητα της νέας τάξης πραγμάτων που επαγγέλλεται ο αμερικανός πρόεδρος, Τζορτζ Μπους.

Πέρα όμως από τις ευρύτερες δομικές αλλαγές που συντελέστηκαν το 1991 σε πλανητική κλίμακα, ακόμη εντυπωσιακότερες είναι εκείνες που κτυπούν την πόρτα μας: στα κράτη του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού, οι εθνικιστικές διεκδικήσεις ξύπνησαν από ένα λήθαργο δεκαετιών, ισαριθμώντας την άμεση

αλλαγή των συνόρων και των καθεστώτων. Οι γείτονές μας κλονούνται να πληρώσουν γι' αυτό βαρύ φόρο αίματος, με πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα τους Γιουγκοσλάβους, υπόδειγμα κράτους που «κατασκευάστηκε» με τη συρραφή ετερόκλητων λαών και στην τεχνοτροπία της σοσιαλιστικής ομοσπονδίας.

Αν όμως το αίμα που χύθηκε και χύνεται στη Γιουγκοσλαβία συγκλόνισε τη διεθνή κοινότητα, η οποία απεδείχθη ανήμπορη να ελέγξει την κατάσταση, η αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης προκάλεσε πολλαπλάσια έπληξη και αμηχανία. Το 1991 κλείνει με την αυλαία της ΕΣΣΔ και την υποστολή της κόκκινης σημαίας. Η μία από τις δύο υπερδυνάμεις του πλανήτη σβήνει μέσα στην πείνα και την εξαθλίωση, αφήνοντας οκτώμισι εκατομμύρια κληρονόμια... Ποιος θα ελέγξει και πώς το οπλοστάσιο της πρώην ΕΣΣΔ και των Κοινοπολιτειών Ανεξάρτητων Κρατών; Ο Μπόρις Γιέλτσιν, επίσημος κλειδοκράτωρ των πυρηνικών κωδικών από την περασμένη Τετάρτη, δεν ήταν εκείνος που ενέπνεε εξ αρχής εμπιστοσύνη στη Δύση. Δεν παύει όμως να

είναι ο άνθρωπος του 1991, όπως ο ηττημένος Γκορμπατσόφ ήταν ο άνθρωπος του 1990...

Ενώ η Σοβιετική Ένωση διαλύεται και ανασυντάσσεται σε νέο σχήμα, η Δυτική Ευρώπη καταβάλλει έντονες προσπάθειες να συσφίξει τους υλάρχοντες δεσμούς της. Στο Μάαστριχτ, οι ηγέτες των Δώδεκα θέτουν τις βάσεις μιας Ένωσης με οικονομικό και πολιτικό περιεχόμενο, ενώ πολλές ευρωπαϊκές χώρες - φτωχές και πλούσιες - αδημονούν να ενταχθούν στις τάξεις της. Ο δρόμος είναι τώρα ανοιχτός για τη διεύρυνση της Ένωσης - μιας Ένωσης που ζει στη δίνη των ανακατατάξεων και έχει να αντιμετωπίσει το κοινό και μείζον πρόβλημα της μετανάστευσης.

Μέσα στις γενικές ανακατατάξεις, η φτώχεια δεν έμεινε αμέτοχη. Το 1991 είδε την πιο εντυπωσιακή ανατίωση ηφαιστείου για δεκαετίες: με την καταστροφική ορμή του, το ηφαιστείο Πινάκουλπο των Φιλιππίνων στοίχισε τη ζωή σε 330 ανθρώπους. Κακοκαιρίες και τυφώνες σάρωσαν τον πλανήτη, αποδεκατίζοντας ολόκληρους πληθυσμούς.

Με κομμένη την ανάσα παρακολούθησε ο κόσμος τα σοβιετικά τανκς, που γέμισαν τους δρόμους της Μόσχας στις 19 Αυγούστου του 1991. Το φάσμα του ολοκληρωτικού παρελθόντος έπεσε βαρύ πάνω στον πλανήτη, που είχε συνηθίσει πια να μιλά με άλλους πολιτικούς όρους. Το δραματικό σκηνικό της στρατοκρατίας δεν κράτησε ωστόσο για πολύ. Με τη σθεναρή αντίσταση του Γιέλτσιν και του ρωσικού λαού, το πραξικόπημα κατέρρευσε σε χρόνο ρεκόρ. Ο Γιέλτσιν αναδείχθηκε σε ήρωα πρώτης τάξεως, μια που επέτυχε να αποκαταστήσει τον Γκορμπατσόφ - αν και τορπιλίζοντας ταυτόχρονα την καρέκλα του.

Ο νέος ισχυρός ηγέτης είχε διαφορετικά όντρια για την πατρίδα του από τον Γκορμπατσόφ. Επιστρέφει τις δυνάμεις του, εξισορροπεί τη συγκατάθεση των υπολοίπων δημοκρατιών, εκθρόνισσε τον Γκορμπατσόφ και κατέβασε από το Κρεμλίνο τη σημαία της ΕΣΣΔ, αντικαθιστώντας την με την εγχώρια ρωσική. Μια Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών - με πρώτο τη Ρωσία - έβλεπε το φως στη θέση όπου για 74 χρόνια υπήρχε η Σοβιετική Ένωση.

